

Disturbing in Shul

Shiur# 5000 | Feb 1st 2025

ערוך השולחן אורח חיים סימן נג סעיף כב

אין למנות ש"ץ ע"פ אלמות משרי העיר ואף ע"פ שרוב הצבור חפצים בו [עב"י מעשה בזה] ואסור לאדם להתפלל בלא רצון הצבור וכל מי שמתפלל בחזקה ודרך אלמות אין עונין אמן אחר ברכתיו אם יש בו יראת שמים יברח מהעמוד אם רואה אפילו רק יחידים שאין רוצים בו וכל מצוה שהוא במחלוקת אינה מצוה ולא יתקוטט לעשות מצוה שאינה מוטלת עליו שהרי אכילת קדשים בודאי מצוה גדולה היא ומ"מ שנינו בלחם הפנים שהצנועים מושכים את ידיהם מהחלוקה אם מתקוטטים בעד זה כדאיתא ביומא [ל"ט.]. ועל זה אמרו [מועד קטן ה']. כל השם אורחותיו זוכה ורואה בישע אלהים:

לא ראו איש את אחיו ולא קמו איש מתחתיו (י—כג)

החושך הגרוע ביותר הוא, כאשר איש אינו רוצה לראות את אחיו בצערו ולהושיט לו עזרה. ברם, התוצאה היא, שכאשר אדם מתעלם מדחקו של חברו אין הוא עצמו יכול למוש ממקומו — „ולא קמו איש מתחתיו...“ (חדושי־הרי"ם)

וישאלו איש מאת רעהו ואשה מאת רעותה...

ויתן ד' את חן העם בעיני מצרים (יא—ב, ג)

אם בני־ישראל גומלים חסד זה עם זה ועוזרים איש לרעהו בשעת דחק — אזי נותן להם השם־יתברך חן אפילו בעיני שונאיהם. זה מעורר בשמים שפע של חסד על ישראל והם נושאים חן.

(תולדות־אדם מהה"ק ר"י מאוסטרובה ז"ל)

MAGGID - PART 7: THE EVIL SON

by Rabbi Yehudah Prero

by Rabbi Yehudah Prero

The Hagada speaks about the famed "Four Sons:" The Wise son, the Evil Son, the Simple Son, and the Son who does not know how to ask. The dialogue of the evil son is particularly interesting. The Hagada Says: "The Rashah (The wicked son) - What does he say? 'Of what purpose is this service to you?' To you (he said), (implying) and not to himself. Because he took himself out of the community, he has denied the basic principles. Therefore, you should strike his teeth and tell him 'Because of this, G-d did this for me during my departure from Egypt.' For me, and not for him. And if he was there, he would not have been redeemed. "

Why is the evil son so bad? Why are his comments considered "heretical?" Furthermore, what is the unusual response of striking his teeth supposed to accomplish? In order to get a fuller appreciation of this dialogue, it is necessary to understand the true meaning of the conversation. Therefore, a little background information is needed.

Our forefather Yaakov was the father of the 12 Tribes of Israel. We find in the Torah that Yosef, Yaakov's favorite son, was not liked by his brothers. Yosef had dreams about how he would be in an elevated position over his brothers, which he related to his brothers. These revelations combined with other factors that our Sages discuss caused a large rift between Yosef and his brothers. Yaakov was not oblivious to this rift. Indeed, he knew that Yosef distanced himself and was distanced from his brothers, and he attempted to ameliorate the situation.

We find in Bereishis (37:11-14) that the brothers were tending to their father's flocks in the city of Shechem. Yaakov sent Yosef to check on his brothers. The language that Yaakov used to request this of Yosef is odd. He told Yosef "To check on the peace of your brothers and the peace of the sheep." Why did Yaakov give this lengthy order, when he could have simply stated "Check on the peace of your brothers and the sheep?"

The answer is that Yaakov was telling something more to Yosef than to just check on his brothers' well being. There are two types of "peace." There is a type of peace which is merely an absence of war. People do not necessarily get along, nor care for each other. However, as long as one does not bother the other, all is well. This is contrasted to a vastly different type of peace. It is a true peace, where people care for each other. People more than just co-exist with each other: They live together as a community, a collective whole where all are concerned for each other's benefit, and where

cooperation is the norm, not an exception, not a burden. Sheep are a perfect example of the former type of peace. One sheep does not necessarily care for the others in the flock. As long as any specific sheep gets its food to eat, it will not bother any other sheep. Sheep co-exist with each other. The brothers of Yosef, on the other hand, demonstrated the latter type of peace. They lived together in a unit, caring for each other's needs, concerned for each other's welfare. The brothers lived in a harmonious unit, a unit which typified the peace we long for.

Yosef, by acting in the ways he did, was distancing himself from his brothers. His relationship with his siblings was like that between sheep: as long as Yosef did not bother his brothers, they did not bother him, and vice versa. Yaakov knew that it was of utmost importance that this change. Yosef had to realize that he had to make himself a part of the whole. He could not be content with his status as an individual, separate from his brothers. He had to realize how important unity was, and act on this realization. In order to point out to Yosef that his behavior was not as it should be, Yaakov told Yosef "Go, look at the peace of the sheep. See how they act towards each other. That is how you are acting towards your brothers, and it is wrong! How should you act? Go see the peace of your brothers! They are truly a unified group, where care for each other is of utmost concern. That is how your relationship should be with your brothers!"

The Torah tells us that by this point in time, it was too late for Yosef to rectify the situation. His brothers sold him into slavery. This sale was the first link in the chain of events that lead to our slavery in Egypt. By the time we were taken out of Egypt as a nation, we had rectified the situation. The Torah points this out when the nation of Israel was camped by Mount Sinai not long after the departure. The Torah, when saying that the nation was camped, uses the singular verb "*va'yichan*" - "and he camped," instead of the proper verb of "*va'yachanu*," "and they camped." Why the odd choice? To tell us that the entire nation was one - like one person, with one heart. We have to assure that our relationship with our "brothers" is one of unity. Without unity, our nation will not survive.

It is because of the importance of unity that the question of the Rashah is deemed "heretical." The Rashah stresses that he is not part of the rest of the nation. He is not interested in what everyone else is doing. He is for himself. It is this type of attitude that dooms our nation. The Rashah has taken himself out of the community. By separating himself, he is illustrating that he does not care for the rest of the nation, nor for the nation's continued existence. So how does striking his teeth help? The Hagada tells us that the nation of Israel while in Egypt was as numerous as grass. Why the comparison to grass, as opposed to other "numerous" objects, such as the stars and sand? The Leil Shimurim writes that individual blades of grass have no value. Only with the combination of countless blades is there any significance to the grass. The same is true with the nation of Israel. The greatness of the nation of Israel is their unity. Teeth as well are only of value as a group. One tooth does not help a person much. We therefore "strike the teeth" of the Rashah - to illustrate to him that just as a few scattered individual teeth are not of much value, so too he, by separating himself from the nation, is of insignificant value. Just as teeth need each other to work properly, so too the nation

of Israel needs all brothers and sisters working together.

Without unity, our status as a nation is in jeopardy. At this time of the year, we should do all that we can to increase the unity between our sisters and brothers, thereby strengthening our nation, the nation of Israel.

(Based on the thoughts of Rabbi Michel Twerski of Milwaukee, Wisconsin.)

זיאמר מי שמך לאיש שר ושופט עלינו (כ—יד)

זו דרכם מאז ומתמיד של כל מיני דתן-ואבירם, שאם בא אדם להפריעם ממעשיהם הרעים, מיד מתחילים הם לשלול את זכותו לכך, לבדוק את ייחוסו ולצווח: „מי שמך לשר ושופט“. ברם, כאשר הדברים אמורים במלחמה נגד הרע, חובה על כל אחד ואחד לעשות את כל אשר בידו. — במקום שאין אנשים השתדל להיות איש.“ (אבני אזל)

אגרות משה או"ח ח"ה סי' כ

לה. מינוי גבאי שאינו שומר תורה ומצוות

הנה לבחור גבאים בביהכ"נ, ודאי אסור למנות אלו שאינם שומרי תורה. וכשהן ידועים לאינם שומרי שבת, הרי מדינא הם כמומרים לכל התורה כולה. ואף אם נימא דיודע שהוא רק לתיאבון, הוא עכ"פ מומר לתיאבון לכל התורה, ויש לאסור למנותו ולכבדו בעניני ביהכ"נ, אף אם הוא אדם שבני העיר מכבדין אותו מצד מדותיו ומעשיו שמתנהג עם האינשי. דהרי מאחר שאינו מחשיב לכל עניני הקדושה, וגם מצד התרגלותו בחטאים גדולים, הוא כבר אינו מאמין בעיקרי האמונה. ועיין ברמב"ם סוף פ"א מהלכות עדות, שהאפיקורסין והמומרים לא הוצרכו חכמים למנותן בכלל פסולי עדות, שלא מנו אלא רשעי ישראל, אבל אלו המורדין הכופרין פחותין הן מן העכור"ם. שאף אם זה שהם פחותין מן העכור"ם אין לומר באלו שהן מומרים לתיאבון, מ"מ ודאי צריך לגנותן ע"ז שהפקירו את עצמן ואת זרעם לעשות מעשים שמתחשבין עוד פחותין מן העכור"ם, וא"כ איך אפשר לכבדן. אבל בעצם אף אם ידוע דהם גם שומרי שבת כשלא שייד לעניני פרנסה, ואף אם גם הולכין לביהכ"נ להתפלל ומניחין תפילין, ג"כ מדינא אסור לכבדם כשמחליק שבת לצורך פרנסתם, וכ"ש לכבדם בעניני קדושה. זהו מעיקר הדין, אבל הא ידוע הפירצה בענין זה במדינה זו, שבשביל שהם עשירים מתניפין אותן, וממנין אותן בראש לכל מה שירצו, צריך אתה לעיין הרבה, שאם לא ברור שישמעו לכתר"ה הרי עוד יגרע ח"ו. ותתיישב עם דודך הגר"נ שליט"א.

והגני ידיו,

משה פיינשטיין

ואותן בוררין מבררים ראשים וגבאים ושטאים. הרי שכותב שמתאספין כל בני הקהלה, ואינו מזכיר כלל שזכות בחירת הבוררין יש רק למשלמי המסים עיי"ש, ומשמע שזכות כל בני הקהלה בזה הן משלמי המסים והן אינן משלמי המסים.

ח) אבל להלכה נוטין לענין דברי הסוברים שאלו שלא מילאו אחרי התחייבות המס שהטילו עליהם הקהל ונבחרו עפ"י תקנות הקהל, אין להם זכות בחירה וחות דעה, ובפרט שגם הרמ"א בחו"מ (סימן קס"ג סעי' א') פוסק ג"כ הכי, אם לא שיש מנהג קבוע שנהגו בו כבר ג' פעמים, או שכן נקבע בתקנות הקהל או העדה, שלכולם יש זכות בחירה מגיל בגרות כזה וכוה, אוי לא מעכב כלל אי תשלום המס, ואולינן בתר רוב דעות הבוחרים מהגיל שנקבע, וכמו שכן מתבאר ויוצא גם בספרי שם.

ב. מי המה המוכשרים להימנות לפקח ולנהל עניני ונכסי הציבור

א) דבר מוכן וברור הוא שאין ממנים גבאי קהל להיות ממונים לנהל נכסי הציבור ואשר על פיהם יצא ועל פיהם יבוא כל דבר, כי אם אנשים שלימים חכמים ונבונים נאמנים עד מאד, אשר אצלם דין פרוטה כדין מאה, והמה יודעי דבר לדעת בינה איך להשתמש בנכסי הציבור, מה לקרב ומה לרחק מה לשמור ומה להשליך, משום כך שנינו במס' בבא בתרא (ד' ט' ע"א): אין מחשבין בצדקה עם גבאי צדקה, ולא בהקדש עם הגזברין, ואע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר שנאמר (מלכים ב'—י"ב) ולא יחשבו את האנשים אשר יתנו הכסף על ידם לתת לעושי המלאכה כי באמונה הם עושים, וכך כותב מפורש הרד"ק במלכים שם וז"ל: מכאן ארו"ל שאין מחשבין עם גבאי צדקה, כי כשממנין אנשים על הצדקה אנשים נאותין ממנין, ואין מחשבין עמהם שאין חושדין בכשרים, וכן נפסק ברמב"ם (בפ"ט מה' מתנות עניים הי"א) ובשו"ע יו"ד (סי' רנ"ז סעי' ב') עיי"ש ברמ"א, וכן שנינו בבבא בתרא (ד' י' ע"ב): ר"א בן יעקב אומר לא יתן אדם פרוטה לארנקי של צדקה אלא איכ ממונה עליה כ"בי חנניא בן תרדיון, ועיי"ש בתוס' ד"ה אלא, שהכוונה נאמן כמותו, וכן פוסק הרמב"ם (בפ"י מה' מתנות עניים הי"ח) שלא יתן אדם לתוך קופה של צדקה אלא איכ יודע שהממונה נאמן וחכם ויודע להנהיג כשורה כר' חנניה בן תרדיון, וכן בשו"ע יו"ד (סימן רמ"ט סעי' ז') וסימן רנ"ז סעי' א' ברמ"א, והמרדכי בפ"ק דב"ב שם (סימן תפ"ח) כותב שצריך שיהא אדם חשוב וירא שמים לפי הדור משום דלית לן בדורנו כר"ח בן תרדיון.

וכ"ל כך למה? מפני שפרנסות על הציבור שררה של נפשות היא, ושררה של גדלות תורתית

היא, וכדאיתא בירושלמי שקלים (פרק ה' ה"א): בן בבי על הפקיע שהיה מוויג את הפתילות, ר' יוסי עאל לכופרה בעו ממנייא עלייהו פרנסים ולא קיבלון מינהון, עאל ואמר קומיהון בן בבי על הפקיע, ופה עם זה שנתמנה על הפתילות זכה להימנות עם גדולי הדור, אתם שאתם נתמנין על חיי נפשות לא כ"ש, וכן בירושלמי פאה (פ"ח הלכה ו') איתא: רבי הגיי כד הוה מקים פרנסין הוה מטעין לון אורייתא לומר שכל שררה שניתנה בתורה ניתנה, בי מלכים ימלוכו בי שרים ישורו (משלי ח'). הרי שהיו מטעין להם שהמינוי הוא על חיי נפשות וזכות גדולה יש למי שזוכה להתמנות על כך, וגם למדין מזה שמי שהציבור חפצין בו יש לו לקבל על עצמו המינוי, עיין במרדכי פ"ק דב"ב (סימן תפ"ח) ובחכמת אדם ה' צדקה (כל"ל קמ"ז סעי' כ"ט) שפוסק כן להלכה, שאדם שהציבור רוצים וחפצים בו למנותו גבאי יש לקבל עליו.

ב) ממקורות אלה יסוד לפסק הרמב"ם (בפ"ט מה' מתנות עניים הי"א) שפוסק: כל עיר

שיש בה ישראל חייבים להעמיד מהן גבאי צדקה אנשים ידועים ונאמנים וכו', ושו"ע יו"ד (סימן רנ"ז סעי' א'), והלבוש מוסיף שצריכים הגבאים שיהי' נאמנים חכמים ונבונים שידקדקו על כל עני ועני ליתן לו הצורך וכו', ומובן שה"ה בכל ממונים על הצבור, עיין ברמ"א (סימן רנ"ז סעי' ב') ובחכמת אדם (בסי' קמ"ז סעי' ד'), ועיין במוהר"א (סימן נ"ט) שכותב שכן כתבו כל הפוסקים שאין ממנין גבאי צדקה אלא אנשים ידועים ונאמנים, וכן פוסק הרמב"ם (בפ"א מה' מלכים הי"ז) שכל מי שאין בו יראת שמים אע"פ שחכמתו מרובה אין ממנין אותו למינוי מן המינוין שבישראל.

וכן עיין בשו"ת תורת חיים הספרדי ח"ב (סימן מ') שכותב שמכיון שהתרומת הדשן (סימן רי"ד) כותב שטובי העיר היושביב לפקח על עסקי צבור הם במקום בית דין, צריך לבררם היותר הגונים, כמו"כ עיין ברמ"א (סימן קס"ג סוף סעי' ו') שכותב שמי שאינו נושא בעול עם הצבור לא יהיה גבאי.

ג. הסכמות והחלטות הנבחרים אם מחייבים תמיד את הקהל.

גם בשאלה זו במקורותיה ובבירורה הארכתי כבר ג"כ בספרי שו"ת ציץ אליעזר ח"ב סימן כ"ג מאות ד' ולהלן, ובכאן אוסיף עוד כמה בירורים השייך לנידוננו.

א) ברור הדבר שלא אמרינן בכל מקום דעת טובי הקהל כדעת כל הקהל כי אם כשנתמנו ונבחרו ע"י כל הקהל או העדה בהתאם לחוק מנהגי

הלכות בית הכנסת סימן קנג

(פד) לשנותה אם הוא עומד וצווח (פירוש ולועק) א"כ יש שם חבר עיר דכל מאן דאתי אדעתא דידיה אתי (פה) (זוט"ה דינס כחנר עיר) (מרדכי ריש נני העיר): טו (פו) * "אין אדם יכול לאסור חלקו מבהכ"נ ולא מהספרים ואם אסר (פז) * אינו (כו) [ג] כלום: טז * "מי שהשאיל ביתו לבהכ"נ ויש לו מריבה עם אחד מהקהל (פח) * אינו יכול * לאסרה א"כ יאסרנה לכל הקהל כאחד: הגה ודוקא שהשאיל מחלה קמס * אצל אס המנה ממחלה שכל זמן שירצה למחות יהא צדו למחות או שלא השאיל להם צפירוש אלא הניחם ליכנס לצימו הרשות צדו (פט) למחות צמי"י שירצה (מהר"ם פאדוואה סימן פ"ה): יז * "מי שהיה

הלכות תפלה סימן קכד

וברוך (י) שמו: ו' ויענו אמן אחר כל ברכה בין אותם שיצאו ידי תפלה בין אותם (כג) שלא יצאו * (כד) ובכוונה שיכוין בלבבו (כה) אמת היא (יא) [ד] הבו"כה שבירך המברך ואני מאמין בזה: ז' לא ישיח שיחת (יב) **חולין** (כו) בשעה שש"צ חוזר התפלה ואם שח הוא חוטא וגדול עונו (כז) מנשוא וגוערים בו: הגה וילמד צניו (יג) (כח) הקטנים שיענו אמן כי מיד שהמינוק עונה אמן יש לו חלק לעולם הבא (כל צו): ח' לא יענה אמן חטופה דהיינו כאילו האלף נקודה (יד) (כט) בחטף וכן שלא יחטוף וימהר לענות

כף החיים שם

(לו) **סעיף ז.** לא ישיח שיחת חולין וכו'. כתב הכלבו דף ט' אוי להם למדברים דברים בטלים או שחוק בשעת התפלה כי ראינו בעווננו כמה בתי כנסיות שנחרבו על שנהגו בהם קלות ראש ע"כ, וכתב בספר **ווי העמודים** מן הראוי שכל קהלה וקהלה יעמידו אנשים על זה אשר ישגיחו בעונשים רבים על המדברים ויביישו אותם **ברבים**. אליה רבה אות י"ב, אשל אברהם אות י"א, משנה ברורה אות כ"ז, פתחי עולם אות י"א:

שבט הלוי ח"ט סימן ל

שנהגו בהם קלות ראש, ונשם צעל ווי העמודים כ' הא"ר דמותר לצי"ש אנשים אלה צרנים (כמוצן אס מכוי"ן צזה רק לשם שמים וכבוד ה' המחולל) ולענין לעסוק בתורה צשעת

שאלה

האם צוה"ז מצרכים זכרה שחלק מחכמתו ליראיו.

תשובה

בס' ערוך השולחן או"ח סי' רכ"ד כ' בענין זה, היות שאין אנו יודעים כמה חכמה צריך כדי לצרף עליו שחלק מחכמתו ליראיו ע"כ נהגו שלא לצרף זכרה זו כלל, איצרא קמימת השו"ע והפוסקים שכולם העתיקו ההלכה לצרף ולא גדרו לנו משמע ודאי דשייך גם בזמן הזה, וכנראה הגדר הוא, שמקובל מצני הדור ומנוסה שחכמתו היא חכמת תורה אמיתית ולומד צה לשמה, ונהירנה שכאשר צה גאון הגאונים מהר"י רוזן זל"ה צעל צפנת פענח לויען י"ו זכרו עליו זכרה זו, וצ"ח או"ח סי' רכ"ד משמע קצת שצריך שיהי צקי צנגלה וגם צנסתר כי זה חכמתו חכמת ה' ידעת שמותיו וכו', יע"ה.

שאלה

מהו ההגדרה עפ"י הלכה של "מותרות". צשעה"ז סי' קנ"ו סק"ג כתב, וכדי שלא ירמה אותו היצר, יצבונן אלו הוא היה מתחייב לזון את חצירו ולהלבישו לפי ערכו, מה היה אומר אז איזה דבר הוא הכרת, אם אכן זו ההגדרה להלכה ולמעשה.

תשובה

דברי רבינו צעל מ"צ צשעה"ז שזכר כבודו הם דברי יס"ע שאמר כהלכה, אבל צהוראה למעשה קשה לתרגם זה, שהוא ז"ל מגדיר מה שהי' מזין אותו ומלבישו לפי ערכו של חצירו כן יעשה לעצמו ולא יותר והוא כבר צגדר מותרות שאין לצטל תורה צצבילו, הנה צצדקה אצנחנו מסתכלים על יסוד של די מחסורו אשר יחסר לו, יש עני שמקבל יותר ויש עני שמקבל הרבה ויש שמקבל רק מעט הכל לפי מעמדו ורגילותו של עני, ואם נותן רק ההכרח של די מחסורו קיים המצוה כמצואר כ"ז צטור יו"ד סי' ר"ג ע"פ ש"ס כתובות ס"ז וע"פ הסיפרי ואלו הנותן יתכן שהוא מכובד יותר יש לו מעמד אחר, וההכרח אצלו עולה הרבה יותר, ודברי השעה"ז יתכנו כששניהם הנותן והעני צאותו מעמד ואותו ערך, וצאמת קשה להגדיר שאם נותן לעני כסף כדי לקנות מלבוש פשוט וקיים צוה היסוד של די מחסורו שלפ"ז אם הנותן קונה לעצמו מלבוש (שצריך לו) קצת יקר יותר שהוא כבר צגדר מותרות וא"כ לא צצקת חיים לכל צריה.

אבל גדר מותרות הוא לוותר על דברים שאינם צכלל הכרח להנהגת החיים וצאים רק להרחיב עצמו צעולם הזה ולהתראות צהם, כעין ששמעתי שיש נשים שעושים לעצמם

לכל יום של צצצ צרכות מלבוש אחר, ודברים כיו"צ מיותרים לגמרי, ואינם מיסוד החיים הנורמלים, ואינם מקובלים לאדם צינוני שאינו רוצה לרדוף אחרי חיים יהירים צעוה"ז.

שאלה

בשו"ע או"ח סי' קכ"ד ס"ז לא ישיח שיחת חולין צשעה שהש"ך חוזר התפלה וכו' וגוערים צו. האם יש לנהוג כן למעשה לגעור צאנשים אלו ולהצנין פניהם.

תשובה

אין צידינו לחדש דבר צדבר שנפסק להלכה צשו"ע, ומקורו צאו"ח צשם רצנו יונה, - ואם צעו"ה נפרך הדבר ולפעמים אין כחנו למחות צעוצרי עצירה צוה אין הדין משתנה ממשמעותו הפשוט דגוערים צו צנוצפה, אבל י"ל דלא גרע משאר עצירות דאורייתא ודצנן, שכי הרמב"ם פ"ו מדעות ה"ז הרואה חצירו שחטא וכו' מצוה להחזירו למוטב ולהודיעו שהוא חוטא על עצמו וכו', וצריך להוכיחו צינו לצני עצמו, וידבר לו צנחת וצלשון רכה וכו' ופעם שנית ושלשית וכו' עד שיכהו החוטא, וצרמב"ם שם הל' ח' ולא ידבר לו קשות עד שיכלימו וכו' אבל צדברי שמים אם לא חוזר צו מכלימין אותו צרבים, ומחרפין וכו'.

וכן צנ"ד, צודאי הדרך לעשות כן אלא אם לא מקבל צשום פנים אז גוערים צו, וצודאי ישנם מקרים שא"א להעמיד דת על תלה כעין צ"ד וכל ערום יעשה צחכמה, ואם ראה שגורם עי"ז פגיעה צדרכי התורה, ולא יוכל לעשות כהלכה צשום פנים יקבל שצר על הפרשה, והכל לפי ראות חכם וירא שמים, וע"ע פרטים צאו"ח סי' תר"ח וצפוסקים. [וע"ע ח"ש סי' ל']

שאלה

בענין שותפות יששכר וצבולון, האם צריך הצבולון לתת חצי מרווחיו, או שדי אם נותן לו כדי צרכיו, או אפי' רק חלק מצרכיו.

תשובה

הצדק את מע"כ, שכי לעשות שותפות ישכר וצבולון אין צריך ליתן ממש מחצה על מחצה, אלא אפילו חלק קטן, ואעתיק מש"כ רבינו הגאון הק' החיד"א זי"ע צשו"ת חיים שאל ח"צ סי' ל"ח אות מ"ד על דברי רמ"א יו"ד סי' רמ"ו ס"א ויכול להתנות וכו', וז"ל, יש להרגיש דהו"ל למור"ם להשמיענו דאפילו נותן חלק אחד צמה שלומד והעשיר יתן לו חלק פרנסה שרי כמש"כ רבינו ירוחם סוף נתיב צ', ואין צריך שיתן לו חצי הרווח והוא יזכה צחצי הלמוד ודוק הי', עכ"ל הגאון חיד"א, ואין לי מה להוסיף ע"ז, וע"ע צס' משמרת שלום יו"ד סי' רמ"ו, וצדברי יוסף שס.

סעיף ז לא ישיח שיחת חולין בשעה ששיצ חוזר
 התפלה ואם שח הוא חוטא ונדול עונו
 מנשוא ונוערים בו. הגה וילמד צנוי. הקטנים שיענו אמן כי מיד
 שהתינוק עונה אמן יש לו חלק לעולם הבא (כל בו).

כ בשעה שש"ל כו', פמשי"כ צס"י ל"ד אות ס' וצס"ו ס"ח
 או"ה וצס"ו קי"א או"ה.

כא ונוערים בו, ברצונו יונק איתא (באגרת החשובה)
 שהכנזים חייבים לכוכיה להמדצר בשעת תפלה
 וקס"ח כו' וע"ז אה"כ הוכח חוכיה וגו' למס שצנ"י פרצים
 זל"ז ולא תשא אתה לסיבתו חטא עבלה"מ, וגם יש להוסיף
 דיה"י צזה מוכה הרצים שאין חטא צא על ידו, דאחד
 המדצר ממשיך להשני וכן הלאה ולא יענו אמינים, והמוכיה
 ומונע מכשלה הזאת הוא מוכה הרצים, ואפי' לצנים
 קטנים כ' הרמ"א צס"ה הכל בו דילמדם לענות אמן משום
 דמיד שהתינוק עונה אמן יש לו חטא"צ, וכ"ש גדולים,
 וצמט"ב כ' ממשמעות האחרונים דאפי' שחכרין המדצרים
 לשחוק צסוף הצרכות לענות אמן ג"כ **נועריין** צס"ה, וכל
 דהוא ג"כ מנעם הכו' דאחרים ילמדו מהם להשיח כ"כ,
 שישכחו לענות אמן.

הלכות תפלה סימן צ

ג זכרות ו' ה הרא"ש
זשם הירו' ע זכרות
ח' ה ירושל' ואורחות
חיים צ ר' יונה
ק עור זשם ר"מ
מרוענטרנר ר הרא"ש
המלו שס ש זכרות
ה' ת מרדכי ומהר"י
אזטנ א ספר
הפליאה ב אגודת
זשם תשובת הרמב"ם

(הגהות אלפסי המדשים): יט (נט) ייקבע מקום (כה) לתפלתו שלא ישנהו אם לא לצורך ואין די במה שיקבע לו ב"ה להתפלל אלא גם בב"ה שקבוע בה צריך שיהיה לו (ס) מקום (כו) קבוע: כ יכנס (סא) שיעור (כו) [ה] שני פתחים ואח"כ יתפלל. י"מ שיעור שני פתחים דהיינו ח' טפחים יכנס לפנים שלא ישב אצל הפתח שנראה כמשאוי ישיבת ב"ה זול"פ"ז אם יש לו מקום מיוחד אצל הפתח אין בכך כלום וי"מ שהטעם מפני שמביט לחוץ ואינו יכול לכוין ולפי זה אם אינו פתוח לרה"ר אין בכך כלום וי"מ שלא ימהר להתפלל מיד כשנכנס אלא (סב) ישהה שיעור שני פתחים ונכון לחוש לכל הפירושים: כא צריך (סג) שלא יהא דבר חוצץ (סד) בינו ובין הקיר ודבר קבוע כגון ארון (כה) (סה) ותיבה אינם חוצצים (ולא חשיב מחילה (סו) רק דבר גדול שגבהו י' (כט) [ו] (סז) ורחצו ד' אצל דבר קטן (סח) לא חשיב הפסק) (אגודתהס ואורחות חיים זשם הרא"ש) וכן בעלי חיים אינם חוצצים אפילו אדם אינו חוצץ: הגה ול"נ דבעלי חיים חולצים ואדם אינו חוצץ וכן נראה סגרת הפוסקים ואפשר דנפל טעות נספריס: כב איש מי שאומר (סט) שיש ליזהר מלהתפלל אחורי שום אדם [ו] * וטוב לחוש לדבריו: כג הבהגדים המצויירים אע"פ שאינם בולטות (ע) אין נכון להתפלל כנגדם ואם יקרה לו להתפלל כנגד בגד או כותל (ל) מצויר יעלים עיניו: הגה ולכן אסור ג"כ לזייר (עא) ציורים נספריס שמתפללין בהם

שערי תשובה

באר היטב

לקדושה עיין שם: [ה] שני פתחים. עיין צנאר היטב ועיין זכרי יוסף שצ"ח דברי המדרש פ' כי תבוא מנזח הפירוש הא' שצ"ע שיש לו ליכנס דלת לפנים מדלת כו' ע"ש: [ו] ורחצו ד'. ענה"ט: [ז] מ"ש בש"ע שטוב לחוש שלא להתפלל אחרי"י שום אדם הפר"ח חולק והוכיח מהש"ס דמותר ולכן הנהגה הו"ל כפסוק מן הדבר ועושהו שנקרא הדיוט ע"ש ואין זה מוכרח כיון דשז וא"ת הוא

הר"ן. ועיין בתשובת יד אליהו סי' ז': (כה) לתפלתו. גם כשמחפלין צדימו יקבע מקום שלא יצללוהו בני הבית: (כו) קבוע. ומוך ד' אמות חשיב מקום א' דא"ל לזמנא מ"א: (כז) שני פתחים. מכדין צפתה צה"כ שיכנס הגדול תחלה הואיל וראוי למזוזה ש"ס זכרות: (כח) ומינה. וכתב צ"ח וה"ה מטה דידן העשוי' לשכיבה מיקרי קבוע. והצ"ח חולק עליו וס"ל דלא מיקרי קבוע דלפעמים נוטלה ומעמידה במקום אחר והוכיח כן מתוס' ע"ש והמ"א סותר הוכחתו ע"ש והפר"ח הסכים עם הצ"ח דלא כמ"א ע"ש. עיין ט"ז שהקשה על הצ"ח למה לא משני כפשוטה כדעת המקשן ומיירי צמטה העשוי' לשכיבה ע"ש וכ"כ צפר"ח ע"ש. ולא הונתי דא"כ מה היה מתפאר כל ימי הייתי מצטער ר"ל הייתי זוכר וכו' מה זהו זהירות הל"א יותר טוב היה אם היה מתפלל אצל הכותל וק"ל: (כט) ורחצו ד'. ול"ע דנהגו להתפלל לפני השטענד"ר ששניתיחן עליו הסדורים והוא גבוה יו"ד ורחצו ד' מ"א ע"ש. וט"ז כתב כל הדברים שהם לצורך התפלה צה"כ אין שייך חליצה וע"כ נהגו שיש לכל אחד שטענד"ר אעפ"י שגבוהים יו"ד ורחצו ד'. ומטעם זה נ"ל דשלחן צדיק לא חשוב נמי הפסק וחליצה לתפלה דהשלחן הוא צורך התפלה שמינה הספר עליו. ומ"מ נראה דאף צמדי חליצה צינו לצין הכותל אם א"ל בקלות להתפלל צה"א כגון לפעמים שמתפללין צו"ד צחיזה חדר וא"ל לכל אדם לעמוד צלי חליצה לכותל צודאי אל יעכז התפלה צשציל זה ולין צחד אחר להתפלל דאין זה אלא למזוזה מן המוצח וליח ציה איסורא כשצריך לכך מצד דוחק המקום. ומ"מ יעלים עיניו או יתפלל מתוך הסדור ולא יצט לחוץ כדי שלא יצא לידי צטול כוונה עכ"ל ט"ז: (ל) מצויר. ומטעם זה אסור לזייר ציורים צכותל

משנה ברורה

יש ליזהר שלא יחון צינו לקיר והפמ"ג מצדד לומר דאם החליצה הוא חוץ לד"א ממנו רשות אחרת היא ושרי וכן פסק המגן גבורים: (סה) ותיבה. ומטות שלנו העשויות לשכיבה ואין דרך לטלטלן ממקום למקום (נג) נקראות דבר קבוע ואינם חולצות (נד) ויש חולקין ועוד להחמיר בדאפשר: (סו) רק בדבר גדול. עיין צ"ח דכל דבר שהוא צורך תפלה אפילו הוא גדול הרצה אינו חשוב הפסק כגון השולחן שצדיק שמיתיחן עליו הסידור ולכן נהגו צה"כ שיש לפני כ"א שולחן קטן [שקורין שטענדער] שמיתיחן עליו הסידורים אע"פ שגבוה עשרה ורחצו ד' וכ"כ (נה) שארי אחרונים: (סז) ורחבו ד'. אפילו (נו) אם אינו רחב ד' רק למעלה ולא למטה: (סח) לא חשיב הפסק. והפר"ח חולק וכן צספר מאמר מרדכי כתב דמדברי תשובת הרמב"ם שהוצא צצ"י לא משמע הכי ומ"מ ספסלים שצבה"כ לכו"ע לא חשיב הפסק דקצועים הם ע"ש צפר"ח: כב (סט) שיש ליזהר מלהתפלל. כתב צספר מאמר מרדכי לכאורה יש לדקדק צזה דא"ל ליזהר צזה דאין אפשר שיהיו כל העם העומדים צצה"כ נגד הכותל צלא הפסקת אדם לכן נראה דאף להי"א לא הוא הפסק גמור שיהא אסור לכל אדם אלא זהירות צעלמא שיש ליזהר בדאפשר וצצה"כ וכיוצא צו דא"ל צענין אחר פשיטא דמותר לכתחלה להתפלל אחורי אדם אלא שהמדקדק צמעשוי יראה שיהיה לו מקום קבוע נגד הכותל עכ"ל: כג (ע) אין נכון וכו'. שלא יהא מצייט צצוירס ולא יכוין צתפילתו אצל משום חליצה לית צצגדים (עו) ולכן אם אין מצוירים ותלוים על הכותל שרי להופלל נגדם: (עא) ציורים בספרים וכו'. וכן יש ליזהר מטעם זה

צספר מאמר מרדכי דאם הוא צבר התפלל ואינו עומד שם אלא לענות הקדישים והקדושות מאותם שפורסים על שמע או שחורים כל התפלה עוסק צבורה ואינו חושש וכן מוכח מלשון הג"ה דמיירי דוקא צענין שפורש מן הצבור וכו' עי"ש: יב (נט) ייקבע מקום. שכן מצינו צא"ל שקבע מקום לתפלתו כדכתוב וישכס אברהם צצוקר אל המקום אשר עמד שם את פני ד' וגו'. וגם כשמחפלין צציתו (מח) יקבע מקום שלא יצללוהו בני הבית: (ס) מידום קבוע. ומוך ד"א (מט) חשוב מקום אחד דא"ל לזמנא: ב (סא) שיעור ב' פתחים. עיין צצ"ח שכתב צצריך לעשות עזרה לפני צצה"כ דוגמת האולם שהיה לפני ההיכל והאריך לפרש צזה המאמר דשיעור שני פתחים וכ"כ המ"א וכן נהגו כהיום צכל מקום וע"כ טוב להדר לכתחילה שלא להתפלל עזורה כ"א צצה"כ: (סב) יהא שיעור וכו'. כדי שחמישב דעתו עליו ויחפלין צכוונה כי כשיתפלל תיכף צצניסחו פתאום אין דעתו מיושבת עליו. (ג) מכדין צפתח צצה"כ שיכנס הגדול תחלה הואיל וראוי למזוזה: כא (סג) שלא יהא דבר חוצץ. שנאמר ויסב חוקיהו פניו אל הקיר ויחפלין (נא) ומ"מ אין זה אלא למזוזה מן המוצח וליח ציה איסורא כשצריך לכך מצד דוחק המקום ע"כ אם א"ל בקלות להתפלל צע"א כגון לפעמים שמתפללין בעשרה צחיזה חדר וא"ל לכל אדם לעמוד צלי חליצה לכותל אל יעכז התפילה צשציל זה לין לחדר אחר להתפלל ומ"מ יעלים עיניו או יתפלל מתוך הסידור ולא יצט לחוץ כדי שלא יצא לידי צטול כוונה ע"י דבר החוצץ שלפניו: (סד) בינו ובין הקיר. ואפילו אם הוא רחוק מן הקיר (נב) שעומד צאמצע צצה"כ ג"כ

מתרגם: עמוד שמינה עליו ספרו

שער הציור

(מח) מ"א: (מט) מ"א: (ג) ש"ס: (נא) ט"ז והגר"ז ומגן גבורים: (נב) מ"א: (גג) צ"י ומ"א ומאמר מרדכי ומטה יהודא: (נד) צ"ח וט"ז ופר"ח: (נה) המגן גיבורים וש"פ דלא כמ"א שמתפקק צזה: (נו) מ"א: (נז) צ"י:

הגהות ותיקונים: א) אחורי:

ולכן בודאי שחיטתו אסורה עכ"ל. במקרה זה של שוחט שהתריז נגד גאוני הדור, הדברי חיים אוסר שחיטתו ודן אותו ברותחין יותר מהמקרה הראשון.

רשע הלומד תורה, תורתו אינה נמאסת

ומוסיף הדברי חיים (סימן ט"ז בחלק 'תשובות נוספות') וכותב: ואפילו רשע הלומד תורה תורתו אינה נמאסת, ראו מהמעשה שאירע לרבינו הקדוש (חגיגה טו ע"ב) שבאה לפניו בתו של 'אחר' בבקשה שיפרנסנה, אמר רבי על אחר 'עדיין יש מזרעו בעולם?! והלא כתיב (איוב יח, יט) לא נין לו, ולא נכד בעמו'. אמרה לו בתו של אחר 'זכור לתורתו ואל תזכור מעשיו'. מיד ירדה אש וסכסכה (שרפה מעט, רש"י ב"ק ו ע"א) ספסלו של רבי וכו'. והנה ידוע שמעשיו של אחר היו בתכלית כו' (ע"ש שטינא היתה בלבו מעיקרא) ועם כל זה הקפיד השי"ת על בזיונו..., עכ"ד.

דף ז ע"ב

כל הקובע מקום לתפילתו

אורח שהתיישב על מקומו הקבוע בבית הכנסת

שאלה נאמר במסכת ברכות דף ו ע"ב כל הקובע מקום לתפלתו, אלוקי אברהם בעזרו. וגם נאמר בברכות דף ז ע"ב כל הקובע מקום לתפלתו אויביו נופלים תחתיו. וברמב"ם (פ"ה מתפילה ה"ו) נאמר, שמונה דברים צריך המתפלל להזהר בהן ולעשותם. ואחד מהם תיקון המקום, כיצד, וקובע מקום לתפלתו תמיד. ויש לעיין מה הדין אם בא אורח ממקום אחר והתיישב על מקומו שבבית הכנסת. האם יבקשו בעדינות לעבור למקום אחר כי הוא מקומו הקבוע, או שמא מאחר ונאמר בספר המצוות הקצר מצוה ס"א מצות עשה לאהוב את הגר. ופירוש גר הוא שבא מארץ אחרת ומעיר אחרת לגור אתנו, ומכל שכן גר שנתגייר. (והוא כמדומה מדברי היראים) וכעין זה כתב החינוך (מצוה תלא, בסופו) וז"ל: ויש לנו ללמוד מן המצוה היקרה הזאת. (אהבת הגר) לרחם על האדם שהוא בעיר שאינה ארץ מולדתו ומקום משפחת אבותיו. ולא נעביר עליו הדרך, עכ"ל. ואם כן יש לשקול מה עדיף על מה, האם להתפלל במקום קבוע ובפרט בעידנא דריתחא שאויבינו קמים עלינו, או לאהוב את הגר ולחשוש אולי יפגע.

תלמוד בבלי סנהדרין דף ז עמוד ב

ואצוה. כל צוה לשון זירוז הוא
דמניח (קדושין דף כט:). כל מקום
שנאמר לו אינו אלא לשון זירוז
ועל מה זירוז על המקל ועל
הרצועה שיהו מטילין אימה על הציבור
לשם שמים: שמוע בין אחיכם.
כשיהיו שניהם יחד שמעו דצריהם
ולא תשמעו דצרי זה צלל זה שמסדר
דצרי שקר דצרי אמת לפי שאין
מכחישים^א ומכיון שלב הדיין נוטה לו
לזכות שוב אין לבו מהפך צכות
השני כל כך: שמוע. דצריך צין

מקל ורצועה תהא זריז^א שמוע בין אחיכם ושפטתם אמר רבי חנינא ואזהרה
^ב לבית דין^ב שלא ישמע דברי בעל דין קודם שיבא בעל דין חבירו ואזהרה
לבעל דין שלא ישמע דבריו לדיין קודם שיבא בעל דין חבירו קרי ביה גמי
שמע בין אחיכם^ג רב כהנא אמר מהכא^ד מלא תשא^ה לא תשיא^ו ושפטתם
צדק אמר ריש לקיש צדק את הדין ואחר כך התכהו^ז בין איש ובין אחיו
(ובין גרו^ח) אמר רב יהודה אפילו בין בית לעלייה^ט ובין גרו אמר רב יהודה
אפילו בין תנור לכורים^י לא תכירו פנים במשפט רבי יהודה אומר לא
תכירו רבי אלעזר אומר לא תנכרו אושפיזכניה דרב אתא לקמיה לדינא
אמר לו לאו אושפיזכני את אמר לו אין^{יא} אמר ליה דינא אית לי אמר ליה
פסילנא

**תהא זריז. שלא להטיל אימה על
הציבור לרדותם יותר מדאי
וכן מוכח לקמן (דף ט.). דדרשינן מהאי
קרא אזהרה לדיין שיסבול את הציבור:**

נג

הלכות ראש השנה סימן תקפא

שאפשר למנוח שיחפלו סליחות וימים נוראים (יב) ושיהא צן שלשים שנים גם (יג) שיהא נשוי (כל צו)
מיהו כל ישראל כשרים הם רק שיהיה מרובה לקהל אבל אם מחפלו בחזקה אין עונין אחריו אמן וכן
נריך שיוציא כל אדם נתפלמו ואם יהיה לו שונא ומכוין שלא להוציאו גם אזהביו אינם יוצאים נתפלמו
(הגהות מנהגים ישנים) ויש מקומות נוהגים שהמחפלו סליחות מחפלו (ח) (יד) כל היום (כל צו):